

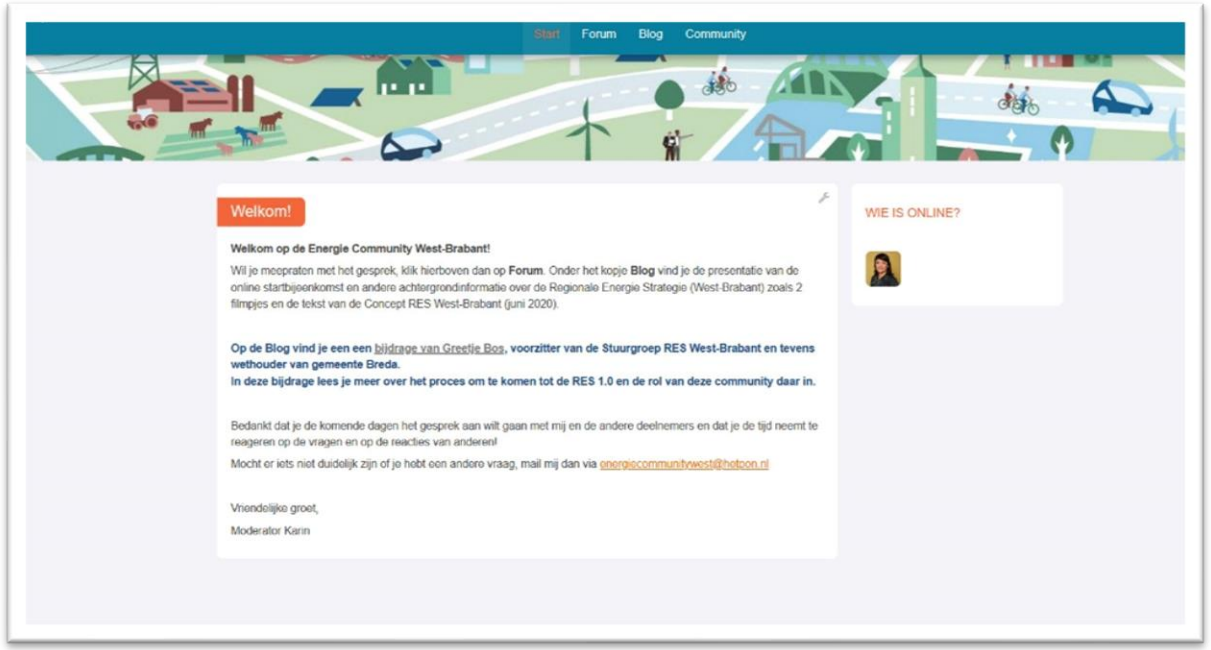
Energie Community West-Brabant

Resultaten online gesprek
5 t/m 12 oktober 2020 (8 dagen)

drs. Madelon van Duren
drs. Karin du Long
november 2020

Energie Community West-Brabant

62 actieve deelnemers

4 geactiveerde discussies

542 reacties

Aanleiding

Nederland heeft het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend en haar doelstellingen bepaald voor 2030 (49% CO_2-emissiereductie ten opzichte van 1990) en 2050 (minimaal 80-95% CO_2-emissiereductie ten opzichte van 1990). In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de thema's elektriciteit en gebouwde omgeving regionaal uitgewerkt en gerealiseerd moeten worden. Hiertoe zijn 30 energieregio's gevormd (voor Brabant zijn dat er 4). In deze regio's werken gemeenten, provincie en waterschap samen met de netbeheer en maatschappelijke organisaties aan een Regionale Energie Strategie (RES). De RES beschrijft hoe de regio de komende tijd gaat voorzien in duurzame elektriciteit en warmte voor inwoners en bedrijven.

Ook voor de regio West-Brabant is een RES in de maak. De bedoeling is om de duurzame elektriciteits- en warmtevoorziening zo in te richten dat deze aansluit bij wat inwoners van de regio belangrijk vinden. En dat inwoners (en bedrijven) uitgenodigd worden om bij te dragen aan de uitvoering ervan. Het betrekken van bewoners - als inwoner van een nieuw energielandschap, consument of zelfs particuliere producent – bij de totstandkoming van de RES is dan ook belangrijk.

Breed online vragenlijstonderzoek

In de zomer van 2020 zijn inwoners van West-Brabant uitgenodigd hun mening te geven via een breed online onderzoek. **2.345 inwoners** vulden een vragenlijst in. Aan het einde van de vragenlijst konden zij aangeven of ze verder mee wilden denken via de **Energie Community West-Brabant.** Ruim 200 mensen hebben aangegeven deel te willen nemen aan de community, waarin we dieper zijn ingegaan op enkele onderwerpen uit het brede online onderzoek.

Energie Community West-Brabant

De informatie die deze Energie Community West-Brabant opgeleverd heeft, neemt de energieregio West-Brabant mee in het vaststellen van de definitieve RES in het voorjaar van 2021. De community is uitgevoerd in opdracht van de provincie Noord-Brabant en RES Regio West-Brabant.

De community is uitgevoerd via een online platform waarop een groep inwoners van West-Brabant gedurende een week op een intensieve en interactieve manier met elkaar meningen, ideeën en ervaringen hebben uitgewisseld (via getypte tekst). De community is gestart op maandag 5 oktober met een online startbijeenkomst. Hierbij waren zo'n 60 deelnemers aanwezig. Het platform stond open tot en met dinsdag 13 oktober. De community had een actieve looptijd van 8 dagen.

Deelnemers

Uit de lijst van ruim 200 geïnteresseerden zijn 75 inwoners geselecteerd voor deelname aan de community. We hebben daarbij gekeken naar verschillende achtergrondkenmerken zoals woonplaats, leeftijd, geslacht, wel of niet bekend met de RES, wel of niet aangesloten bij een energiecoöperatie, wel of niet vanuit werk hiermee bezig et cetera. Zo hebben we geprobeerd een zo divers mogelijke groep inwoners uit West-Brabant te laten deelnemen. Uiteindelijk hebben **62 deelnemers** actief deelgenomen aan de Energie Community West-Brabant.

Rapportage

In deze rapportage geven we de belangrijkste bevindingen weer. Eerst geven we een beeld van de achtergrondkenmerken van de deelnemers. Daarna vatten we per vraag die aan de community gesteld is, de resultaten samen. Aan de linkerkant van de pagina geven we steeds de bevindingen weer in de woorden van het PON & Telos. Aan de rechterzijde van de pagina worden citaten van de deelnemers getoond om de bevindingen beter te kunnen duiden.

Onderzoeksverantwoording

De resultaten van deze community zoals beschreven in deze rapportage geven een samenvattend beeld van de meningen, ideeën en ervaringen van de 62 deelnemers. Daarmee geven de resultaten een kwalitatieve verdieping van enkele onderwerpen uit het vragenlijstonderzoek. We spreken bij kwalitatief onderzoek niet over representativiteit, we hebben de groep deelnemers wel zo divers mogelijk samengesteld naar verschillende achtergrondkenmerken zoals leeftijd, woonplaats, geslacht, opleidingsniveau, wel / niet op hoogte van de RES. We zien bij zowel de achtergrondkenmerken van de communityleden (zie pagina 5), als in de reacties op de vragen in deze community terug dat de groep deelnemers zeer divers is samengesteld. We hebben veel verschillende geluiden opgehaald over de energietransitie, onderdelen van de concept RES en over het RES-proces.

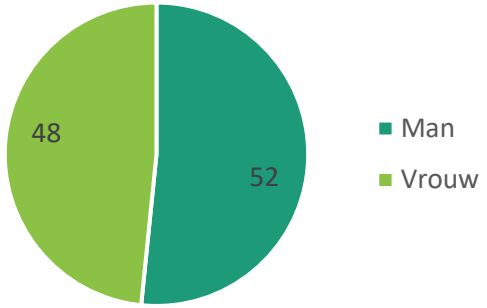
Achtergrondgegevens actieve communityleden

4
vragen

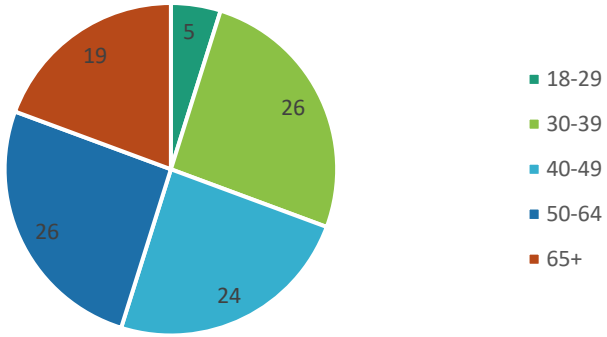
62
actieve deelnemers

542
reacties

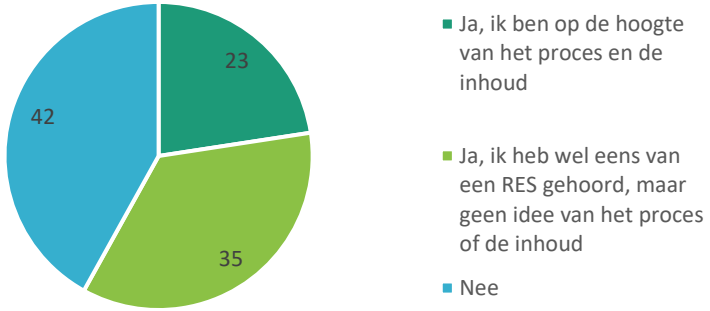
Geslacht (%)

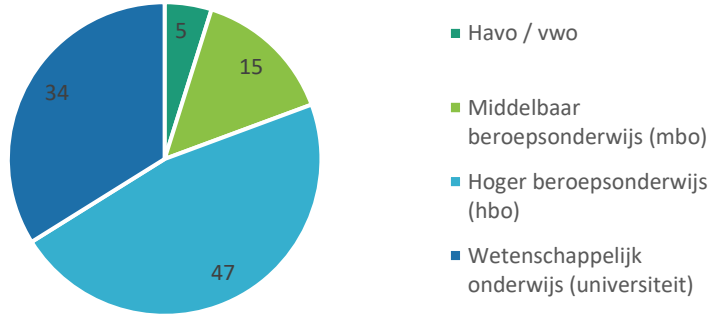
Leeftijd (%)

Op de hoogte van de RES (%)

Opleidingsniveau (%)

Gemeente	Aantal	%
Alphen-Chaam	1	2
Altena	5	8
Baarle-Nassau	1	2
Bergen op Zoom	10	16
Breda	7	11
Drimmelen	1	2
Etten-Leur	1	2
Geertruidenberg	5	8
Halderberge	2	3
Moerdijk	2	3
Oosterhout	5	8
Roosendaal	12	19
Rucphen	1	2
Steenbergen	4	6
Woensdrecht	2	3
Zundert	3	5

Vraag 1: Jouw mening over de energietransitie (1)

Hoi deelnemer,
Leuk dat je meedoet aan deze community.
We beginnen met een filmpje over de Regionale Energie Strategie West-Brabant. Zet je geluid aan als je het filmpje afspeelt. Afspelen start je met de rode button in het midden. De vraag staat onder het filmpje. Daaronder kan je reageren onder [Laat je reactie achter].

Wat merk jij in jouw omgeving van de energietransitie? Vind je dit een goede ontwikkeling? Of juist niet? Kan je aangeven waarom je dat vindt? Of ben je er misschien juist helemaal niet mee bezig?

Ik ben benieuwd naar jullie reacties! (die kan je hieronder typen bij [Laat een reactie achter], klik daarna op [Reactie plaatsen]).

Groet, moderator Karin

[op de community was di filmpje rechtstreeks te openen:
https://www.youtube.com/watch?v=tApeIwOT9EY&feature=emb_title]

Vraag 1: Jouw mening over de energietransitie (2)

De resultaten van de deelnemers samengevat

- **Verschillende geluiden**

Vrijwel alle communityleden merken in hun omgeving iets van de energietransitie en, zo blijkt uit de vele reacties, bijna iedereen vindt de energietransitie wel belangrijk, maar het moet wel goed ingepast worden in de leefomgeving. Er zijn binnen de community een paar uitgesproken tegenstanders van de energietransitie.

Waar de meningen sterk over verschillen, is over de wijze waarop de energietransitie vormgegeven wordt op dit moment. We zien communityleden voor wie het allemaal niet snel genoeg gaat. Zij willen volop inzetten op meer zonne- en windenergie. Anderen vinden dat de energietransitie een noodzakelijk proces is om minder CO_2 uit te stoten, maar zijn het helemaal niet eens met de wijze waarop de transitie nu is ingericht. Ze vinden het niet innovatief, er wordt volgens hen alleen ingezet op zonneparken en windturbines. En dat verpest het landschap. Daarbij hebben velen het gevoel dat ze door de overheid te weinig betrokken worden bij het vormgeven van de transitie, dat ze niet mee kunnen praten en dat het allemaal tóch al is besloten.

Verder heeft een aantal communityleden weinig vertrouwen in windturbines en zonnevelden als het gaat om het grootschalig opwekken van duurzame energie omdat deze volgens hen veel minder elektriciteit opleveren dan wordt geschetst.

Deelnemers aan het woord

In mijn omgeving zie ik her en der meer zonnepanelen op daken verschijnen en meer laadpalen komen voor elektrische auto's. Verder openliggende straten voor de aanleg van het warmtenet in Breda. Het mag van mij wel sneller gaan. Ik maak me zorgen over het klimaat en ben bang dat we achter de feiten aanlopen.

Ik vind het een erg slechte ontwikkeling dat onder het mom van energietransitie het gehele landschap wordt vol gezet met windturbines. Ook het gebruiken van grond voor het plaatsen van zonnepanelen is geen goed idee. De energietransitie zoals die in Nederland wordt vormgegeven is helemaal niet innoverend. Het maakt gebruik van achterhaalde techniek, die erg horizon vervuilend is. De bedrijven die bezig zijn met energietransitie draaien op subsidies.

Van het filmpje krijg ik de indruk dat de provincie alles al geregeld heeft. Er wordt gesproken dat er 15 meer windmolens komen en een aantal zonneparken. Het lijkt hierdoor dat alles al geregeld is. Krijgen we hier toch niet de situatie net als bij een wijk in Amsterdam waar de bewoners mee mochten praten, maar achteraf bleek dat alles al geregeld was ? Of zie ik dit verkeerd ? Ik wordt namelijk niet graag voor de gek gehouden.

Vraag 1: Jouw mening over de energietransitie (3)

De resultaten van de deelnemers samengevat

Tenslotte maakt een deel van de communityleden zich zorgen over de betaalbaarheid van de energietransitie voor mensen met een koopwoning die niet de financiële ruimte hebben om hiermee aan de slag te gaan.

- **Energietransitie en de eigen omgeving**

Wat de communityleden zelf merken van de energietransitie is dat ze zien dat er op steeds meer daken van woningen zonnepanelen komen. Enkele deelnemers geven aan dat ze zelf al met hun huis aan de slag zijn geweest. Ze hebben het laten isoleren, hebben zonnepanelen geplaatst of zijn zich aan het oriënteren op wat er mogelijk is voor hun huis.

Een aantal communityleden geeft aan dat zij het gevoel hebben dat vooral particulieren zelf hiermee aan de slag gaan en dat gemeenten eigenlijk nog niet zoveel doen. Dat leidt volgens hen tot het kriskras plaatsen van zonnepanelen zonder dat daar een (esthetisch) plan aan ten grondslag ligt.

Naast de aanpassingen aan particuliere woningen zien sommige communityleden ook dat er in hun omgeving zonnevelden verschijnen of dat windturbines vervangen worden.

Deelnemers aan het woord

Daarnaast heb ik zorgen over de betaalbaarheid van de noodzakelijke oplossingen, vooral voor de groep die een eigen koopwoning heeft maar niet over de middelen beschikt om een flinke bijdrage te leveren.

Ik zie steeds meer zonnepanelen op huizen en dat vind ik een goede ontwikkeling. Doordat het zo zichtbaar is en doordat eigenaren als ambassadeurs optreden, denk ik dat dit omwonenden inspireert om ook zonnepanelen te nemen.

In de gemeente waar ik woon komen zonnepanelen op akkers. In de buurgemeente ook. We moeten naar mijn idee zuinig zijn met de grond. Kringloop landbouw wordt erg moeilijk als de grond nog duurder wordt door deze ontwikkelingen. Het zou mooi zijn als er de mogelijkheid komt dat de boer een kleine windmolen kan plaatsen. Levert geld op en geeft geen horizonvervuiling.

Ik ben er vooral op persoonlijke basis mee bezig. Ik heb een (benzine) auto, maar reis vooral met de trein. De zonnepanelen komen deze week op ons dak. Daarmee worden we - als het goed is - qua energie verbruik al neutraal. Nu zijn we vooral nog aan het kijken hoe we van het gas af kunnen (dat is echt een zoektocht voor een leek, want we willen het wel meteen goed doen).

Vraag 1: Jouw mening over de energietransitie (4)

De resultaten van de deelnemers samengevat

- **Investeren in andere energiebronnen**

Niet alle communityleden zijn voorstander van het op grote schaal investeren in wind- en zonne-energie. Zij zien meer heil in het op termijn overschakelen naar kernenergie, waterstofenergie of thoriumreactoren.

Bij topic 3 komt dit opnieuw terug en zien we ook dat andere communityleden hier juist weer felle tegenstanders van zijn (zie ook pagina 20).

- **Innovatie moet voorop staan**

Of de communityleden nou voor zonne-, wind- of kernenergie zijn, innovatie is belangrijk zo lezen we. Sommige communityleden willen dat we nu een pas op de plaats maken en niet te hard van stapel lopen. Eerst de techniek, voor welke energiebron dan ook, goed doorontwikkelen (effectiever, zuiniger en goedkoper maken) en daarna inzetten op implementatie en opschaling.

Anderen willen ‘én én’: dus onderzoek en ontwikkeling en ondertussen doorgaan met implementatie van grootschalige duurzame opwek via wind en zon.

Deelnemers aan het woord

Ik hoop zeker op kernenergie, lijkt me op de lange termijn een goede oplossing om niet het hele landschap vol te zetten met zonnepanelen en molens.

Menig goede oplossing is nog niet beschikbaar en daarom moet aanzienlijk meer worden geïnvesteerd in de research & development. Bijvoorbeeld in waterstofoplossingen, grondwarmte, efficiëntere zonnepanelen en snel laden. Niet te vergeten het hergebruik van batterijen omdat we anders een nieuw (afval)probleem introduceren. Beter ons geld in dergelijke R&D investeren dan in domme alternatieven als biomassa, warmtenetten en laadpalen bij ieder parkeervak.

Vraag 1: Jouw mening over de energietransitie (5)

De resultaten van de deelnemers samengevat

- **Voorkennis nodig**

De meeste communityleden merken in hun omgeving wel iets van de energietransitie. Soms hebben ze ook zelf hier al stappen in gezet. Een aantal communityleden geeft aan dat dit niet altijd eenvoudig is. Om je huis te verduurzamen heb je voorkennis nodig, of in ieder geval tijd om uit te zoeken wat je wil of juist niet wil. Een deel geeft aan dat het hen aan kennis ontbreekt om hiermee aan de slag te gaan.

- **Looptijd en inhoudelijke afbakening van de RES**

Opvallend is ook dat een flink aantal communityleden opmerkingen plaatst over andere manieren van energieopwekking die niet beschreven staan in de RES. Zij benoemen alternatieve energiebronnen, zoals waterstofenergie en thorium. Hieruit blijkt dat een deel van de communityleden niet goed voor ogen heeft wat het doel van de RES is en dat de looptijd ervan niet verder gaat dan 2030.

Veel opmerkingen die door de community worden gemaakt hebben betrekking op het besparen van energie. Vaak vragen communityleden zich af waarom de RES niet dieper ingaat op isoleren van woningen of op andere manieren om energie te besparen. Dat energie besparen geen doel van de RES is (deze richt zich immer op het duurzaam opwekken van energie) is bij veel communityleden niet bekend.

Deelnemers aan het woord

Ik ben zelf al een aantal jaren/maanden aan het oriënteren om zonnepanelen aan te schaffen. Alleen al de massa en diversiteit aan informatie over de mogelijkheden leidt ertoe dat je door het bomen het bos niet meer ziet.

Waarom staan er geen andere mogelijkheden van energie opwekken in het RES concept? Kunnen we geen energie opwekken in waterzuiveringsinstallaties (Brabant water) of bij rioolzuiveringen? Kerncentrale? Gas kopen in het buitenland tot er een goed plan is? (zo vervuilend is gas nu ook weer niet t.o.v. andere landen). Het concept RES is vrij eenzijdig en kortzichtig. Alleen maar wind en zon. Wij hebben in Nederland ook veel water (zee, IJsselmeer, rivieren, enz), daar moeten toch ook mogelijkheden zijn..... lossen we gelijk de verdroging op in de zomer, opvang voor regenwater, enz. Dat is wat ik mis in dit concept..... verbinding en verbanden leggen.

Er wordt niet gekeken naar alternatieven zoals energie uit waterkracht, restwarmte en bedrijven en woningcorporaties te verplichten zonnepanelen op daken te plaatsen. De plannen uit de RES gaan ten koste van de natuur en verhogen de opwarming van de aarde (zie 'Just Dig it'), averechts effect dus.

Vraag 1: Jouw mening over de energietransitie - reflectie

Reflectie op de antwoorden

Belangrijke transitie – onzeker over de uitvoering
De meeste communityleden vinden de energietransitie een belangrijke transitie, maar de meningen zijn verdeeld over de wijze waarop deze inhoudelijk en procesmatig vormgegeven wordt en de consequenties die dit heeft voor individuele huishoudens en de leefomgeving. We zien dat er een aantal belangrijke zaken en emoties spelen.

Inrichting energietransitie
Er zijn, om de doelstellingen te kunnen behalen, technologisch inhoudelijke keuzes gemaakt, die passen bij een planhorizon van 2030. Die keuzes bestaan voor een belangrijk deel uit het grootschalig opwekken van duurzame elektriciteit uit wind- en zonne-energie. We merken dat een flink aantal communityleden niet op de hoogte is deze afbakening. Ze weten niet dat de concept-RES gericht is op het duurzaam opwekken met bewezen technieken, voortvloeiend uit het Klimaatakkoord. In de community kwam bijvoorbeeld geregeld de optie kernenergie langs als een mogelijkheid voor het opwekken van duurzame energie. Een onderwerp dat in de RES geen plek vindt en wat bij een aantal communityleden tot onbegrip leidt.

Reflectie op de antwoorden

Zorgen bij individuele huishoudens
Zowel voor particuliere huishoudens als huurders heeft de energietransitie nogal wat praktische en/of financiële gevolgen. Heb je een eigen woning, dan moet je aan de zelf aan de slag met het verduurzamen van je huis. Voor huurders ligt het anders: zij zijn afhankelijk van de verhuurder voor het verduurzamen van de woning, maar kunnen wel geconfronteerd worden met aanpassingen van de woning en een aanpassing van de huurprijs.

We merkten tijdens de community dat mensen zich hier wel bezorgd over maken. Ze zetten vraagtekens bij de haalbaarheid en de betaalbaarheid van de energietransitie. Ze maken zich zorgen over hun eigen portemonnee en hebben het gevoel geen invloed te kunnen uitoefenen. Dat gaat soms gepaard met een groot wantrouwen richting de overheid.

Veel deelnemers geven bovendien aan dat ze te weinig kennis hebben op dit moment. Wat zijn voors- en tegens van beslissingen die genomen worden? Waar kunnen ze zich laten informeren en welke informatie is betrouwbaar?

Leefomgevingskwaliteit
Het RES-proces heeft impact op de directe leefomgeving van mensen: het plaatsen van zonne- of windparken beïnvloedt de ervaren leefomgevingskwaliteit. Juist vanwege deze impact willen veel deelnemers graag betrokken worden bij de ontwikkeling en uitvoering van beleid hier omheen. Deelnemers ervaren dat zij als inwoner op afstand zijn gezet.

Vraag 2: Jouw mening over het initiatief (1)

Beste communityleden,

Leuk dat veel van jullie al zo uitgebreid hebben gereageerd op de 1e vraag van deze community. In veel van jullie reacties gaat het over zonne-energie, voornamelijk zon op daken. We willen jullie nu graag een vraag voorleggen over een zonnepark. Een vraag in de vorm van een casus.

Eerst even een terugblik op het online onderzoek waar je eerder aan mee deed. In regio West-Brabant kiezen we ervoor om zonne-energie vooral op te wekken door het benutten van grote daken. Mochten er zonneparken nodig zijn, dan is het de bedoeling dat we eerst zoveel mogelijk restruimte gebruiken van bijvoorbeeld snelwegen, hoogspanningsmasten, aan de randen van bedrijventerreinen et cetera. Uit het onderzoek komt naar voren dat respondenten hier ook de voorkeur aan geven. Ze zijn niet enthousiast over het idee om zonneparken te combineren met (nieuwe) natuur. In de concept RES staat dat gemeenten zelf een rol spelen in het aanwijzen van locaties voor het duurzaam opwekken van zonne-energie.

Casus:
In een wijk in een dorp in West-Brabant hebben inwoners zelf het initiatief genomen om gezamenlijk zonnepanelen in te kopen om energie op te wekken voor alle mensen die in de wijk wonen. Dat willen ze doen door enkele weilanden aan de rand van het dorp aan te kopen en daar een zonnepark (zonnepanelen bij elkaar die energie opwekken) te realiseren. De ambities zijn groot: ze denken aan een oppervlak van 25 tot 50 hectare (ongeveer 50-100 voetbalvelden) dat omgevormd wordt tot een zonnepark. De weilanden liggen nabij een mooi historisch landschap, waar ook veel mensen in hun vrije tijd recreëren.

Kan jij kort omschrijven wat jij vindt van dit burgerinitiatief?

Ik ben benieuwd naar jullie reacties!
(ps. reageren op de 1e vraag kan uiteraard ook nog!)
Groet, Moderator Karin

Vraag 2: Jouw mening over het initiatief (2)

De resultaten van de deelnemers samengevat

Opnieuw: verschillende geluiden

De casus in de tweede vraag roept opnieuw veel verschillende geluiden op. De reacties zijn soms fel. Zonneparken (en dan vooral die in weilanden) is een onderwerp dat veel mensen niet onberoerd laat.

Over de gehele linie lezen we drie reacties:

- Mensen vinden het een goed burgerinitiatief
- Mensen vinden het een slecht burgerinitiatief
- Het initiatief is goed, maar de uitwerking door middel van zonneparken op een weiland is slecht

Uit de meeste reacties, zowel de positieve als de negatieve, komt naar voren dat de communityleden over het algemeen een zonnepark in de natuur niet zien zitten.

Deelnemers aan het woord

Indien alle inwoners hierin, kunnen, mogen en willen participeren, waarbij zij zowel afnemer, als eigenaar en inspraak hebben, dan zie ik niet in waarom dit niet zou kunnen.

Slecht idee, geen enkel zonnepark is in een landelijke landschap in te passen. Juist biodiversiteit zou moeten worden promoot. Zonder bijen gaan we dood. De impact op de schaarse natuur die er nog over is voor trekvogels en dergelijke die moeten we juist beschermen. Voor zo'n groot park moeten ook extra hoogspanningskabels en masten worden gebouwd terwijl de huidige infrastructuur al overbelast is, dus praktisch niet haalbaar, esthetisch niet gewenst. Hoe is dit in te passen met de direct omwonenden?

Ik vind het een prachtig initiatief dat mensen uit een dorp gezamenlijk zonne-energie willen gaan opwekken. Maar de locatie vind ik niet oké. In dit geval zou het een aantasting zijn van het nabije historische landgoed. Het is vast mogelijk om dat op een andere manier te doen: op grote daken van industrie, loodsen, kantoren of schuren. En kijk eens hoe ver je komt met de daken van alle huizen in het dorp.

Vraag 2: Jouw mening over het initiatief (3)

De resultaten van de deelnemers samengevat

- **Voorwaarden voor een zonnepark in het buitengebied**

Zijn er dan voorwaarden te bedenken wanneer een zonnepark wél acceptabel is voor de communityleden?

Eigenaarschap: Sommige communityleden geven aan zelf eigenaar van een dergelijk project te willen worden. Het voordeel in de vorm van financieel rendement of een lagere energierekening vormt daarbij een belangrijk motief. Daarnaast lijken kennis, toegankelijke informatie en laagdrempeligheid een belangrijke rol te spelen bij het al dan niet willen participeren in een zonneproject.

Landschappelijke inpassing: Belangrijk voor de communityleden die eventueel een zonnepark op land zouden willen, is dat ze mee willen denken over hoe het zonnepark dan in het landschap wordt ingepast. Als er dan toch een zonnepark in de natuur geplaatst moet worden, dan het liefst een niet te groot park. En op zo'n manier dat er rekening gehouden wordt met behoud van biodiversiteit: bijvoorbeeld zonnepanelen op circa een meter hoog, zodat planten die van schaduw houden er nog onder kunnen groeien.

Niet doen!: Het argument dat de energierekening omlaag gaat en dat het bijdraagt aan de CO_2 reductiedoelstellingen, gaat voor een deel van de communityleden niet op. Ze willen gewoon geen zonnepark in de natuur, ook niet als ze daar zelf in financiële zin baat bij hebben.

Deelnemers aan het woord

Inderdaad als ik daar rechtstreeks voordeel van heb. Vergelijk met een redelijk rendement van zo'n 6% op de investering, na belasting.

Het is wel belangrijk dat zo'n park ruimtelijk goed wordt ingepast. Bijvoorbeeld om hinderlijke schittering te voorkomen, maar ook mag het de aanblik van het open landschap niet teveel aantasten. Verder ben ik benieuwd naar de manier waarop de lokale bevolking hiervan mee kan profiteren. En dan niet met een fooitje voor het clubhuis, maar een substantieel voordeel bijvoorbeeld door lagere energietarieven.

Misschien in uiterste nood alleen hele kleine parken. Ik vind natuur erg belangrijk (liefst ongeschonden). Wat ook een optie is in bewoonde gebieden op ongebruikte percelen.

Ik denk dat ik niet zou deelnemen aan zo'n project omdat ik niet mede verantwoordelijk wil zijn voor de sores en organisatie rond zo'n deelname. Laat dat maar over aan commerciële partijen die hun vergunning te danken hebben aan keurig gedrag (qua aanleg, beheer en klantgerichtheid).

Ik heb wel eens interesse getoond om te participeren in een lokale energiecoöperatie, maar het was zo'n onduidelijk en technisch verhaal werd dat ik ben afgehaakt.

Vraag 2: Jouw mening over het initiatief (4)

De resultaten van de deelnemers samengevat

- **Alternatieven voor een zonnepark**

Een zonnepark in de natuur krijgt bij de communityleden over het algemeen weinig bijval. Een aantal van hen komt met alternatieven. Het idee wat het vaakst geopperd wordt, en wat ook in de concept-RES staat, is het plaatsen van zonnepanelen op de daken van grote gebouwen, distributiecentra, langs snelwegen, en aan de randen van industriegebouwen.

Eveneens worden waterstof en kernenergie genoemd als alternatieven voor zonneparken op weilanden of in de natuur.

Andere alternatieven die zijn genoemd:

- Energie uit waterkracht
- Gas inkopen bij buurlanden
- Grote stroomopslag zodat je ’s nachts je ‘eigen’ stroom ook kan gebruiken
- Afstemming met regio's die meer ruimte hebben of met het buitenland
- Opbrengsten ten goede laten komen aan de eigen lokale bevolking
- Snelwegen overkappen met zonnecellen
- Lantaarnpalen met zonnecel en windmolentje ontwikkelen
- Gebruik maken van de zee, energie uit waterkracht
- Zonneparken op water bij industriegebieden

Deelnemers aan het woord

Ik heb er moeite mee om open landschap te bebouwen met zonnepanelen en zie dan meer in het benutten van oppervlaktes die reeds bebouwd zijn, zoals bedrijfshallen en daken van huizen.

Een goed alternatief is volgens mij: waterstof. Dit moet doorontwikkeld worden zodat het ook duurzaam is. Het doordrammen voor 2030 veroorzaakt alleen slecht doordachte oplossingen. Een tweede oplossing is kernenergie.

Kunnen we geen zonneparken te maken op water bij industriegebieden? Bijv. water dat door de industrie gebruikt wordt om te koelen? Water spiegelt toch al (de spiegeling door zonnepanelen is dan niet zo hinderlijk), er woont niemand bij in de buurt en de industrie kan de duurzame energie zelf gebruiken.

Energie uit waterkracht (getijdestroming benutten in de Oosterschelde/Rijn/Maas).

Vraag 2: Jouw mening over het initiatief – reflectie

Reflectie op de antwoorden

Opnieuw onduidelijkheid over wat de (concept-)RES inhoudt

Ook bij deze casus valt op dat de communityleden zich niet bewust zijn van de randvoorwaarden waarbinnen de concept-RES is vormgegeven en die voortvloeien uit afspraken in het Klimaatakkoord. Ze benoemen alternatieven die geen deel uitmaken van de concept-RES. Er is behoefte aan een debat over deze alternatieven. Dat debat past echter niet goed niet binnen de huidige randvoorwaarden en de kaders van het RES proces.

Verandering in de leefomgeving gaat mensen aan het hart

Veranderingen in de fysieke leefomgeving van mensen roepen veel emoties op. Communityleden vinden de energietransitie belangrijk en willen dat er stappen worden gezet, maar er zijn veel zorgen voor over de ruimtelijke impact. Het idee dat er een zonnepark in het landschap komt, zorgt bij een deel van de communityleden voor grote weerstand. Dat bemoeilijkt het gesprek. Ze willen uitsluitend zonnepanelen op (grote) daken en vinden het moeilijk uitgenodigd te worden om mee te denken over randvoorwaarden voor zon in het buitengebied. Daaraan ligt ten grondslag dat zij het gevoel hebben iets waardevols te verliezen als zonneparken in weilanden/natuur worden geplaatst.

Meervoudige waardenafweging

Veel communityleden geven aan dat eerst daken vol gelegd moeten worden met zonnepanelen voordat ingrijpender maatregelen, die het landschap veranderen, in beeld moeten komen. Veel communityleden lijken niet te weten niet dat de CO_2 reductiedoelstellingen niet gehaald worden met het uitsluitend vol leggen van grote daken met zonnepanelen of door gebruik te maken van restruimte (snelwegen, industrie). Of zij nemen dit in ieder geval niet mee in de reactie(s), die zij geven op de voorgelegde casus.

Dat er keuzes moeten worden gemaakt om de doelstellingen van het Klimaatakkoord te halen, is helder. Daar zijn we binnen deze community met betrekking tot de zonnecasus slechts beperkt in geslaagd. Deelnemers weten op een aantal punten goed te formuleren wat zij niet of juist wel willen, maar komen op basis van de voorgelegde casus niet of beperkt tot een meer meervoudige waardenafweging. Dit is wel nodig om bij processen en projecten met omgevingsimpact tot besluitvorming te komen.

Vraag 3: Wat is volgens jou het meest kansrijk voor de toekomst? (1)

Beste communityleden,

Op dit moment gebruiken we fossiele brandstoffen zoals aardgas, steenkool en aardolie om elektriciteit en gas mee op te wekken. We weten echter ook dat deze fossiele brandstoffen op zullen raken en bovendien kent het verwerken ervan ook nadelen (CO_2 uitstoot/klimaatopwarming). We hebben dus alternatieven nodig.

In de Concept RES staan plannen voor het duurzaam opwekken (dus zonder fossiele brandstoffen) van energie tot 2030. Deze plannen zijn gericht op de redelijk korte termijn. Het ontwikkelen van innovatieve oplossingen voor het duurzaam opwekken van energie neemt echter veel tijd in beslag. De fase van ontwikkelen totdat iets op grote schaal toepasbaar en effectief is, kan lang duren.

Ik heb 2 vragen voor je:

1. **Korte termijn (tot 2030): welke innovatieve oplossingen zouden in de RES West-Brabant moeten komen te staan?**

2. Lange termijn (na 2030): waar moet nu al op worden ingezet om later duurzaam energie mee op te kunnen wekken?

Zou je dat hieronder kunnen omschrijven? Probeer je antwoord **kort en bondig** te geven, zodat het ook voor anderen makkelijk is om jouw reactie en die van anderen te lezen.

Dank! groet, Karin

Vraag 3: Wat is volgens jou het meest kansrijk voor de toekomst? - korte termijn (2)

De resultaten van de deelnemers samengevat

- **Korte termijn ideeën (tot 2030)**

Zon op dak

Als we de korte termijn oplossingen bekijken van de communityleden, dan zien we dat ze vooral in willen zetten op zonnepanelen op alle daken. Hierbij moeten niet alleen burgers gestimuleerd worden om zonnepanelen te plaatsen, maar moet het verplicht worden voor alle bedrijven om ze te plaatsen. Nieuwbouw zou verplicht moeten worden opgeleverd met zonnepanelen op het dak. Een aantal communityleden zou graag willen dat er bij nieuwbouw ook ruimte is voor groene daken.

Besparen en isoleren

Een andere korte termijn oplossing is volgens de communityleden om meer in te zetten op energiebesparing door het energiezuiniger maken van apparaten en het isoleren van woningen. Ook zou, volgens één van de communityleden, de transport-, vervoers- en toeristische sector hierbij betrokken moeten worden om te kijken hoe het energieverbruik binnen deze sectoren ook omlaag kan.

En deel van de communityleden geeft aan dat het hen goed lijkt als accu's om opgewekte stroom op te slaan worden doorontwikkeld en worden ingezet op een later moment.

Deelnemers aan het woord

Als je alleen naar een oplossing zoekt in het produceren van energie, zonder de andere problemen, gevolgen en oorzaken van de hele klimaatcrisis aan te pakken, dan ben je aan het vechten tegen de bierkaai. Pas het bouwbesluit aan, zodat alle gebouwen, zowel particulier als zakelijk, geschikt zijn voor een groen dak en zonnepanelen. Verplicht zo'n dak ook. Zet in op versteviging van de daken en verbetering van de isolatie van oudere gebouwen, eventueel met subsidies. Leg alsjeblieft niet alle stukken land vol met zonne- of windparken, maar maak er weer wilde natuur van, met loofbossen, om CO2 op te slaan in bodem en boom, om de opwarming van de aarde af te remmen, zodat we iets meer tijd winnen voor de ontwikkeling van producten voor duurzame energie.

Voor de korte termijn vooral het verminderen van energieverbruik, door mensen steeds bewuster te maken van hun verbruik op welke manier dan ook (ecologische voetafdruk) en het bieden van simpele alternatieven.

Vraag 3: Wat is volgens jou het meest kansrijk voor de toekomst? - korte termijn (3)

De resultaten van de deelnemers samengevat

Een aantal communityleden wil voorlopig nog niet zoveel doen. Ze willen in ieder geval niet te snel van het gas af.

Verder zijn een flink aantal korte termijn ideeën naar voren gebracht. We geven hier een deel van de ideeën weer (onderverdeeld in R&D en Stimuleringsbeleid):

Research & Development

- Lantaarnpalen uitrusten met zonnepanelen
- Ontwikkelen van waterstof productie op zee
- Proeftuinen voor het testen van veelbelovende technologieën
- Zonneparken op 2 meter hoogte zodat er bijvoorbeeld nog schapen kunnen lopen
- Ontwikkelen van getijdenenergie

Stimuleringsbeleid

- Verminderen CO2 uitstoot (stimuleren van thuiswerken / beperken reisbewegingen)
- Financiële stimulering voor inwoners (stroom goedkoper maken en gas duurder)
- Sterk verbeteren van de teruglevervoorwaarden van opgewekte elektriciteit
- Subsidie op innovatie van zonne-energie die tot hoger rendement leidt en eenvoudiger toepassing

Deelnemers aan het woord

Voor de kortere termijn zouden accu's kunnen zorgen voor dagelijkse buffercapaciteit om de nacht te overbruggen.

Inzetten op isolatie, isolatie en nog eens isolatie. Absoluut niet van het gas af, dat kan nog niet. Van het gas af gaan is dwaas en onnodig! Tevens inzetten op zonnepanelen op zoveel mogelijk woningen en gebouwen. Voor bovenstaande opties de bewoners wel compenseren voor de kosten (anders lukt het niet).

Vraag 3: Wat is volgens jou het meest kansrijk voor de toekomst? - lange termijn (4)

De resultaten van de deelnemers samengevat

- **Lange termijn ideeën (na 2030)**

Kernenergie

Voor de lange termijn worden een aantal ideeën vaker genoemd. We zien dat een deel van de communityleden wil dat er na 2030 ingezet wordt op kernenergie als energiebron voor Nederland. Daarbij geven ze wel aan dat er gezocht moet worden naar oplossingen voor wat er met het kernafval moet gebeuren. Daarbij zien we ook dat er tegenstanders zijn voor het ontwikkelen van kernenergie. Zij maken zich zorgen over de toekomst van hun kinderen en willen ze niet opzadelen met ‘ons’ kernafval.

Waterstof

Een tweede vaak genoemde lange-termijn-oplossing is het ontwikkelen en het gebruiken van waterstof. Het idee is dat hiervoor het al eerder aangelegde gasnet gebruikt kan worden. Maar ook hier zijn tegenstanders voor te vinden. Zij noemen het inzetten van waterstof gevaarlijk.

Deelnemers aan het woord

Ik denk dat alles wat we aan het doen zijn in 2030 onvoldoende zal blijken om met een gerust hart de energie transitie te bezien. We zullen tegen die tijd dus kernenergie hard nodig hebben en gezien de traagheid van onze bureaucratie zal de komende 10 jaar dus nodig zijn om tenminste niet teveel te laat te zijn. Overigens denk ik dat het met de kosten daarvan wel meevalt, vooral ook als je bedenkt dat wij als Nederland dagelijks elektriciteit uit kerncentrales uit Frankrijk importeren. Energie uit kernfusie zal mijns inziens pas tegen 2050 echt een rol kunnen gaan spelen. Ik verwacht dat ons mondiale energiegebruik zal blijven groeien en we dat tegen die tijd ook fusie energie nodig zullen hebben.

Ik zie voor de langere termijn vooral kansen voor waterstof als buffer voor energie die opgewekt wordt met zonnepanelen en windturbines. Daarbij denk ik vooral aan mini-waterstof fabriekjes die per woning kunnen zorgen voor de wintervoorraad, ervan uitgaande dat in de zomer de zonnepanelen voldoende energie produceren om de winterperiode te kunnen overbruggen.

Vraag 3: Wat is volgens jou het meest kansrijk voor de toekomst? – reflectie

Reflectie op de reacties

Trias Energetica

We zien bij deze vraag dat de communityleden actief meedenken met oplossingen voor de korte (tot 2030) en de lange termijn (na 2030). Tussen de regels door lezen we de Trias Energetica terug in de reacties van de deelnemers. Ze willen het liefst inzetten op:

- Zoveel mogelijk besparen.
- Energie duurzaam opwekken en dan eerst zon op dak (of andere opties die geen ruimtelijke consequenties hebben).
- Tijdelijk nog gebruik maken van fossiele bronnen.

Het principe van de Trias Energetica is dat vanuit het oogpunt van het energiesysteem Stap 1 de meest duurzame stap is (voorkomen van energiegebruik) en Stap 3 de minst duurzame is (gebruik van fossiele energie); Stap 2 zit daar tussen in: je verbruikt wel energie, maar die is afkomstig uit hernieuwbare bronnen.

Aandacht voor innovatie

We merkten al eerder op dat een groot deel van de communityleden niet goed voor ogen heeft wat de inhoud en de planhorizon van de RES zijn. Uit de reacties op de vragen komt vaak de behoefte naar voren om te praten over innovatie. Velen vinden innovatie belangrijk en gaan hier in hun reacties uitgebreid op in.

Daarbij komen communityleden met een keur aan ideeën die op de korte en lange termijn uitgewerkt kunnen worden. De vraag is natuurlijk wat betekent voor het huidige RES-proces. Want het RES-proces richt zich primair op de korte termijn: tot 2030. Het is zinvol om na te gaan vanuit welke motieven mensen het debat willen voeren over innovaties en alternatieve energiebronnen. Is dat om het transitieproces te vertragen? Uit onvrede met of angst voor consequenties met de keuzes op korte termijn? Omdat het gevoel van urgentie mist? Parallel en in samenhang met het RES-proces zou een dialoog kunnen worden opgestart over middellange- en lagere termijn oplossingen – mede in aanloop naar de RES 2.0.

Vraag 4: Wat is jouw mening over het opwekken van warmte? (1)

Hallo!

De vierde en tevens laatste vraag gaat over het duurzaam opwekken van warmte. Dit doen we opnieuw aan de hand van een casus. Eerst een korte toelichting.
De meeste huishoudens koken en verwarmen hun huis nu nog met aardgas. Dat gaat in de toekomst veranderen. Hiervoor zijn verschillende opties.

Een gemeente kan bijvoorbeeld kiezen voor een **warmtenet** in de wijk (in de onderstaande casus de keuze van familie Koster). Dit is een netwerk van leidingen onder de grond waar warm water doorheen stroomt. Hiermee kunnen alle huizen in de wijk verwarmd worden. Het water in de leidingen moet natuurlijk ook verwarmd worden. Dat kan onder meer door het verbranden van biomassa, door het gebruiken van restwarmte vanuit de industrie of door aquathermie (waarbij water ingezet wordt als warmtebron).

Daarnaast is er nog de optie om in de toekomst huizen volledig **elektrisch te gaan verwarmen**, gebruik makend van een warmtepomp (in deze casus de keuze van familie De Jong). In beide gevallen moeten de woning goed geïsoleerd worden en zijn vaak aanpassingen nodig. Denk aan bijvoorbeeld aan vloerverwarming.

Casus: De wijk waar familie De Jong en familie Koster wonen, is door de gemeente aangewezen als eerste wijk die van het aardgas af gaat. De gemeente gaat een warmtenet aanleggen waarmee de huizen in de wijk verwarmd gaan worden.
De familie De Jong wil niet aangesloten worden op het warmtenet. Zij staan positief tegenover de energietransitie, maar zouden liever alles zelf willen regelen. Ze hebben hun huis goed geïsoleerd, hebben een warmtepomp en zonnepanelen en zijn nu al zelfvoorzienend wat betreft warmteopwek. Ze hebben geen warmtenet nodig.
Familie Koster is hier tot nu toe minder mee bezig en ziet voordelen van een warmtenet. Ze vinden het idee van het op eigen tempo kunnen isoleren van de woning en het meedoen aan een sociale warmtevoorziening een mooie gedachte en laten zich in de energietransitie graag meenemen door de gemeente.

Vragen:
1. Met welke familie kun jij je dan het beste identificeren?

2. Wat zijn volgens jou voor- en nadelen van een warmtenet of van een huis volledig elektrisch verwarmen?

3. Als je hierin een keuze hebt, wat heeft dan je voorkeur voor het verwarmen van je eigen huis?

Zou je dat hieronder kunnen omschrijven? Probeer je antwoord **kort en bondig** te geven, zodat het ook voor anderen makkelijk is om jouw reactie en die van anderen te lezen.
Groet, moderator Karin

Vraag 4: Wat is jouw mening over het opwekken van warmte? (2)

De resultaten van de deelnemers samengevat

- **Behoefte aan autonomie**

Het merendeel van de communityleden identificeert zich met de familie De Jong. Zij willen zelf actie ondernemen op hun eigen tempo zonder vast te zitten aan eventuele verplichtingen zoals bijvoorbeeld jaarlijkse indexatiekosten. Daarnaast willen zij niet vast zitten aan één energieleverancier en denken ze dat een grootschalige verduurzaming door middel van één warmtenet niet goed mogelijk is bij huizen die verder uit elkaar liggen.

Een aantal communityleden staat wel open voor hulp van bijvoorbeeld energiecoaches of zouden graag meer informatie willen over het warmtenet.

- **Innovatief en efficiënt**

De mensen die zich identificeren met familie Koster zien het als innovatief en efficiënt als er geïnvesteerd wordt in een grootschalige verduurzaming van wijken of hebben een gebrek aan kennis en geld om zelf de regie over de energietransitie te nemen.

Deelnemers aan het woord

Een bestaand warmtenet heeft zeker voordelen: alles wordt voor je geregeld, je hoeft het niet allemaal zelf uit te zoeken. Een geheel nieuw warmtenetwerk aanleggen is echter nogal ingrijpend en kostbaar, dat ga je natuurlijk terugzien in je maandelijkse lasten. Ik zou, net als Familie De Jong, zelfvoorzienend willen worden.

Ik kies voor de optie van de familie Koster. Met name in woonwijken zie ik meer voordelen voor het overstappen op een warmtenet. Op plaatsen waar de woningen ver uit elkaar liggen, is het logischer om voor elektrisch verwarmen te kiezen. Mijn voorkeur voor mijn eigen woning is aansluiten op een warmtenet.

Vraag 4: Wat is jouw mening over het opwekken van warmte? - warmtenet (3)

De resultaten van de deelnemers samengevat

- **Warmtenet: voordelen**

De communityleden die positief zijn over een warmtenet waarbij alle huizen van de wijk verwarmd kunnen worden, noemen een aantal voordelen. Om te beginnen geven zij als voordeel aan dat de restwarmte niet verloren gaat en dat dit goed is voor het milieu. Verder noemen ze het efficiënter en goedkoper als een hele wijk van een warmtenet gebruik kan maken. Om een huis volledig elektrisch te verwarmen moeten bewoners flinke investeringen doen om het huis te verduurzamen. Dit blijft bij een warmtenet beperkt.

Deelnemers aan het woord

Ik steun alle milieuvriendelijke initiatieven die vanuit de overheid geregeld worden…. Als ik een voorkeur moet aangeven dan ga ik voor het warmtenet. Ik vind het erg zonde om restwarmte niet te gebruiken terwijl je hier nog enorm veel mee kunt doen.

Voordelen van warmtenet: centraal geregeld (goedkoper en efficiënter dan ieder voor zich), gemakkelijker te onderhouden (dan ieder voor zich), verhoogt mogelijk de waarde van woningen, flexibele opties om warmte op te wekken, (mede daardoor) toekomstbestendig, water als warmtedrager is veilig (in tegenstelling tot bijvoorbeeld waterstof).

Vraag 4: Wat is jouw mening over het opwekken van warmte? - warmtenet (4)

De resultaten van de deelnemers samengevat

- **Warmtenet: nadelen**

De communityleden die negatief of sceptisch zijn over een warmtenet waarbij alle huizen van de wijk verwarmd kunnen worden, noemen de volgende nadelen:
Zij geven aan bang te zijn dat het in de praktijk duurder gaat zijn dan een gasaansluiting en zijn angstig voor hoge kosten wanneer de wijk grootschalig verduurzaamd wordt. Een ander nadeel is dat de kosten voor het warmtenet gekoppeld zijn aan de gasprijs. Als die omhoog gaat dan wordt het voor de mensen die gebruikmaken van een warmtenet ook duurder. Ze schrikken er ook voor terug dat je met een warmtenet afhankelijk bent van één aanbieder. Je hebt dan weinig zelf te kiezen.

Daarnaast noemt een aantal dat ze weinig vertrouwen hebben in de overheid en de gehele energietransitie en dat ze niet van het gas af willen.

Deelnemers aan het woord

Warmteverlies bij transport, duur om aan te leggen, huizen moeten worden aangepast.

Je bent dan afhankelijk van één aanbieder, er zijn hier en daar nogal wat klachten over bestaande netten, men kan tegen je zin in de warmte niet duurzaam opwekken.

Heb zelf warmtenet, ondanks wetgeving (het mag niet duurder zijn in verband met gasaansluiting) is het in praktijk zeker duurder, dit is gewoon een minpuntje van het huis.

Vraag 4: Wat is jouw mening over het opwekken van warmte? – volledig elektrisch verwarmen (5)

De resultaten van de deelnemers samengevat

- **Voordelen van huizen volledig elektrisch verwarmen**

De voordelen die deelnemers naar voren brengen bij het volledig elektrisch verwarmen van woningen worden veelal als nadeel benoemd bij het warmtenet. Een voordeel voor communityleden die volledig elektrisch wel zien zitten is dat ze onafhankelijk willen zijn van één aanbieder. Ze willen de wijze waarop ze hun huis verwarmen zelf in de hand houden.

Daarbij komt nog dat een aantal communityleden het milieuvriendelijk vindt en een goede oplossing is voor afgelegen huizen (waarbij een warmtenet lastiger is).

Veel communityleden geven aan dat ze meer kennis nodig hebben om hier een oordeel over te hebben of om daadwerkelijk te investeren in hun huis elektrisch te verwarmen.

Deelnemers aan het woord

Voordelen van elektrisch: zelfvoorzienend, flexibel, goedkoper om aan te leggen, goede oplossing voor afgelegen huizen.

Ik zou persoonlijk het liefste als familie De jong doen. Ik hou liever zelf de controle. Ik heb zelf weinig ervaring met een warmtenet. Ik weet van een oom van mij in Bergen op Zoom, (waar ze van toenmalig spiritus rest warmte kregen) het weleens mis ging. Of te warm of te koud. Het lijkt me ook een enorm warmteverlies dat je alles door buizen naar een woonwijk moet jagen. Echter wel goed dat er iets met de rest warmte wordt gedaan. Maar het lijkt mij logischer om ter plaatsen de restwarmte om te zetten in andere energie.

Ik heb het idee dat een warmtenet niet stabiel genoeg is en een tussenoplossing, puur om de doelen in 2030 te proberen te halen.

Vraag 4: Wat is jouw mening over het opwekken van warmte? – volledig elektrisch verwarmen (6)

De resultaten van de deelnemers samengevat

- **Nadelen van huizen volledige elektrisch verwarmen**

Een aantal communityleden ziet nadelen in het volledig elektrisch verwarmen van huizen. Ze zijn bijvoorbeeld onzeker over de kosten waar ze mee te maken krijgen die nodig zijn om het huis goed te isoleren wat een voorwaarde is voor elektrisch verwarmen. Sommigen vragen zich af of bijvoorbeeld zonnepanelen vervolgens genoeg energie opleveren om alle apparaten in huis van stroom te voorzien. Ook omdat warmtepompen nog in ontwikkeling zijn.

Enkele mensen geven aan dat elektrisch verwarmen in geval van een extreem koude winter lastig is.

Deelnemers aan het woord

Je hebt heel veel duurzame energie nodig, meer dan wat Nederland nu opwekt, je hebt heel veel apparaten nodig, hoe duurzaam kunnen die worden gefabriceerd en gerecycled?, lawaai (constant gebrom), elk huis een aparte installatie lijkt weinig efficiënt.

Elektrisch verwarmen heeft als uitdaging de netwerk verzwaringen die nodig zijn te voorzien voor een extreem koude winter. Ander nadeel zijn die buiten units, qua geluid en zicht.

Iedere woning voorzien van een warmtepomp lijkt me ook geen optie: Over de huidige hybride-exemplaren lees je vaak dat ze behoorlijk wat geluid maken: veel van die dingen in een dichtbebouwde omgeving kan dan overlast geven. Voor elk huis een warmtepomp in de grond aanleggen (nog los van de vraag of dat in elke grondsoort kan) lijkt me ook niet kunnen.

Vraag 4: Wat is jouw mening over het opwekken van warmte? – reflectie

Reflectie op de reacties

Belang van individuele keuzevrijheid

Veel communityleden spreken hun voorkeur uit voor de familie De Jong. Ze hechten vooral belang aan hun individuele keuzevrijheid, zelf de ruimte willen blijven behouden om te kunnen kiezen. Niet vastzitten aan één warmteleverancier en verduurzaming in eigen tempo.

Belang van goede informatievoorziening

Tot slot geeft een aantal communityleden aan dat er meer informatie geboden moet worden aan de mensen over het gebruik van een warmtepomp en elektrisch verwarmen. Ze weten van beide opties op dit moment nog te weinig om hier een gedegen keuze in te maken. Daarbij vragen ze zich ook af of ze hier wat in te kiezen hebben. Mensen die in een buitengebied wonen kunnen waarschijnlijk niet aangesloten worden op een warmtenet.

Tot slot (1)

Overheid en inwoners: wie heeft welke rol en wat mogen ze van elkaar verwachten?

Tijdens deze communityweek hebben we 4 vragen aan de deelnemers voorgelegd. In de reacties op de verschillende vragen lezen we herhaaldelijk opmerkingen over de rol van de overheid in het geheel. Communityleden bedoelen dan meestal hun eigen gemeente, soms de regio in zijn geheel. Een aantal is niet altijd positief gestemd over de lokale of regionale overheid. Ze voelen zich onvoldoende betrokken bij het RES-proces, geven soms aan het idee te hebben dat alles al vaststaat en dat er niet naar hen geluisterd wordt. Daarbij vindt een aantal dat de overheid niet echt een goed plan heeft en alles alleen maar volzet met zonnevelden om een quotum te halen zonder goed op te halen van de inwoners hiervan vinden. Het is hen niet duidelijk welke rol zij (nog) kunnen spelen c.q. wat de waarde van hun inbreng is in dit proces.

Het verschil tussen overheden, ondernemers, maatschappelijke organisaties en inwoners in expertise, tijd en (financiële) mogelijkheden om te participeren in de dialogische praktijk met betrekking tot het RES-proces is groot. Om onvrede te verminderen is meer aandacht voor borging van het burgerbelang nodig. ‘Hoe worden groepen mensen, die niet in netwerken participeren voortaan betrokken’?’ Door het organiseren van een continu proces van samenspraak kan feeling worden gehouden met de diversiteit in burgerperspectieven gedurende de doorontwikkeling van de RES.

De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de energietransitie door onze gemeente geeft bij mij (en ook bij een deel van de bewoners, blijkens de FB-groep die is opgezet als tegengeluid van de gemeente besluiten) het gevoel dat er politieke besluiten worden genomen waarbij geen rekening is gehouden lijkt te zijn met een belangrijke partij in de veel genoemde samenwerking: de burgers.

Tot slot (2)

Blijf je inwoners informeren!

Een aantal communityleden kwam met een gerichte tip aan de overheid: blijf je inwoners informeren. Er zijn veel onduidelijkheden over de RES en het proces eromheen, over de energietransitie in het algemeen en over de consequenties voor individuele huishoudens. (Wat zijn keuzemogelijkheden voor verduurzaming van mijn eigen woning? Hoe lang kan ik hier nog mee wachten? Is het de investering wel waard? Wat is de terugverdientijd? Waar vind ik betrouwbare informatie?). Inwoners hebben behoefte aan duidelijke en ook betrouwbare informatie hierover.

Een aantal citaten hierover hebben we hieronder toegevoegd.

Ook valt er veel te winnen bij voorlichting en besparing (door isoleren en led te promoten), de meest duurzame energie is immers de energie die je niet op hoeft te wekken.

Ik heb momenteel te weinig kennis over de voor en nadelen van warmtenet en elektrisch verwarmen.

Dat zijn allemaal mooie ontwikkelingen, maar een groot deel van de inwoners houdt zich niet bezig met energietransitie. Deze mensen kunnen naar mijn mening alleen maar bereikt worden door op een laagdrempelige manier voorbeelden te laten zien van verduurzaming van woningen en tuinen, andere vormen van energie, circulaire economie enz.

Wat de afgelopen week wel is duidelijk geworden is dat zelfs wij als geïnteresseerde burgers niet voldoende van de materie afweten. Als de overheid m.b.t. dit onderwerp aan serieuze burgerraadpleging wil (blijven) doen, moet er eerst de nodige onafhankelijke informatie verstrekt worden. Zoals ik al eerder heb aangegeven zou dat in één en het zelfde format gegoten moeten worden, met per energiebron naast elkaar alle (klimaat-/milieutechnische, financiële, sociale, economische etc.) kosten en baten op korte en lange(re) termijn. Tevens dient ook de rest van de bevolking meegenomen te gaan worden in het traject wat we de komende decennia met z'n allen in zullen gaan.

Tot slot (3)

Betrokkenheid in de toekomst

Tot slot concluderen we dat de betrokkenheid van inwoners bij dit onderwerp groot is. 200 inwoners waren geïnteresseerd om deel te nemen aan de community, we konden 75 mensen selecteren. Daarbij hebben we, zoals weergegeven op pagina 5, ook ‘nieuwe’ mensen bereikt, buiten de *usual suspects*. Mensen die niet eerder van de RES of het RES-proces hebben gehoord. Een deel van de 75 communityleden heeft aangegeven in de toekomst zeker betrokken te willen blijven en te willen blijven meedenken over dit thema.

Gezien de diversiteit aan perspectieven en de mate van betrokkenheid van mensen is het goed om na te denken over de wijze waarop in de doorontwikkeling van de RES - als beleidsvormend en uitvoerend proces - beter rekening gehouden kan worden met meningen, ideeën, ervaringen en (on)mogelijkheden van individuele bewoners en huishoudens.

Rechtvaardigheidsprincipes zoals (1) erkenning van diversiteit in bewonersperspectieven, (2) procedurele rechtvaardigheid en (3) distributieve rechtvaardigheid zouden een kapstok kunnen bieden. Het gaat dan om het kennen en erkennen van verschillen tussen mensen in wensen en behoeften (bijvoorbeeld de behoefte aan het debat over andere energiebronnen. Maar ook om helderheid over de mogelijkheden die er zijn om te participeren in het RES-proces en onder welke voorwaarden. Ten slotte gaat het over de verdeling van lusten en lasten, en in dit geval de verdeling van lusten en lasten, die met (de transitie van) de energievoorziening gepaard gaan.

Eventueel kan er gekozen worden voor een vorm van monitoring om de lusten en lasten voor het individu/lokaal in beeld te brengen (kijkend naar bijvoorbeeld de haalbaarheid en betaalbaarheid) zodat daar bij vervolgstappen op geanticipeerd kan worden.

Wanneer de inrichting van het afwegingsproces met betrekking tot de RES door inwoners als legitiem wordt ervaren, zal de uitkomst ook eerder als aanvaardbaar of redelijk worden gezien.